

Напряг: Раціональне використання природних ресурсів

*Гарбар О.В.,
доктор біологічних наук, професор
Масловська О.С.,
студентка
Хом'як І.В.,
кандидат біологічних наук, доцент
кафедри екології та географії
Житомирського державного університету імені Івана Франка, м. Житомир*

ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ БІЛАТЕРАЛЬНОГО БІОСФЕРНОГО РЕЗЕРВАТУ В ЦЕНТРАЛЬНОМУ ПОЛІССІ

Антропогенний тиск на довкілля досяг глобального рівня. Екотопічна різноманітність залежить не лише від комплексів біотичних та абіотичних факторів. Найбільш цінні комплекси мають бути взяті під охорону. На території Центрального Полісся важливе місце займає Центральнополіський транскордонний біосферний резерват «Прадолина Прип'яті». Він знаходиться у північній частині Рівненської та Житомирської областей України й території півдня Білорусі. Тут розташовані території з високим показником залісненості, які мають значні площі природно-заповідних об'єктів державного і регіональних статусів, що можуть стати ядрами проєктованого біосферного резервату. Одною із ключових територій є Словечансько-Овруцький кряж. Кряж займає унікальне місцезонаршення на геоботанічній карті України. З півночі та заходу з ним межує Північно-Поліська округа (Полісько-Придніпровський округ), з півдня Жеревський район (Повчансько-Народицький) Центральнополіської округи. Від цих районів територія кряжу відрізняється системою ландшафтного та біологічного різноманіття. Більше рис схожості територія кряжу має із геоботанічними районами півдня Житомирського Полісся, особливо його лесова частина. До того ж сама територія кряжу включає в себе дуже різноманітні частини. Найбільші з них це лесова (Овруцький район дубово-грабових лісів) та скеляста (Червонсько-Городецький район ацидофільних скельнодубових та дубових лісів). Крім того, в долинах річок на південно-західному та північно-західному схилі кряжу спостерігаються екосистеми більш типові для Полісся в цілому. Положення кряжу в системі екологічних коридорів Полісся є суперечливим та дискусійним. З одного боку на цій території знаходиться велика кількість рідкісних екосистем. Його флора представлена великим видовим різноманіттям (більше як 1182 види), серед них значна частка представників з Червоної книги України, 3 види з Європейського Червоного списку та 3 види з Додатку I Бернської конвенції, а також значна кількість реліктових видів та тих, що знаходяться на межі ареалу. З другого боку велика частина кряжу антропогенно трансформована.

Взявши за основу проєктований Поліський національний заповідник та Прип'ятський національний парк, вчені вважають перспективи створення даного біосферного резервату обґрунтованими та довгоочікуваними. Для цього є всі необхідні передумови: околиці заповідника мають вкрай низьку щільність населення, майже не розвинену сітку доріг, низьку або й транскордонного біосферного резервату саме на цих територіях є не лише актуальним, але й необхідним. Площу його планують 50 тис.га., в тому числі з вилученням земель у землекористувачів.

У наукових дослідженнях по проєкту створення біосферного резервату приймали участь переважно ботаніки і тому зоологічні та етнокультурні аспекти виявились малопредставленими. При виборі критеріїв відбору перспективних територій для білатерального резервату враховувалось наступне. Проєктовані ділянки Поліського біосферного заповідника не будуть разюче відрізнятися від навколишньої лісової місцевості і велика кількість рослин чи дрібних видів тварин може успішно існувати і на прилеглих до заповідника територіях. Тому пріоритети при проєктуванні Поліського біосферного заповідника та транскордонного біосферного резервату, як і, очевидно, в цілому екомережі на півночі Центрального Полісся, доцільно надавати охороні проблемних видів ссавців і птахів великого розміру, котрі потребують великих за площею стацій проживання.